

KRZYSZTOF STANIEK

MARYJA NIEPOKALANA W TEOLOGII KAZAŃ KORONACYJNYCH

Powyższy temat zostanie przedstawiony w trzech punktach: 1. Najpierw zostanie ukazana panorama kazań koronacyjnych; 2. Następnie zwróci się uwagę na te wypowiedzi, które mówią wprost o Maryi Niepokalanej; takich miejsc nie jest dużo biorąc pod uwagę całą teologię kazań koronacyjnych. Punkt ten został nazwany *Maryja Niepokalana w kazaniach koronacyjnych*; 3. W ostatnim punkcie zostanie podjęta próba ukazania Maryi Niepokalanej w szerszym kontekście w teologii kazań koronacyjnych.

PANORAMA KAZAŃ KORONACYJNYCH

Koronacje cudownych obrazów i figur Matki Bożej są niczym „duchowy wieniec oplatający Polską ziemię, rozciągnięty poprzez liczne rozsiane po niej sanktuaria”¹. Pierwsza w Polsce koronacja miała miejsce na Jasnej Górze w roku 1717 i od tamtej pory do końca XX wieku na ziemiach polskich przeprowadzono ich dwieście dwie. Brane pod uwagę są tylko te koronacje, które dokonano koronami papieskimi, tzn. takie na przeprowadzenie których uzyskano zezwalający dekret papieża.

Niniejszy artykuł swym zakresem obejmuje drugą połowę XX wieku, co sprowadza się do koronacji po II wojnie światowej, gdyż pierwsza koronacja po zakończeniu wojny miała miejsce w 1958 roku (Piotrkowice, diecezja kielecka). W tym okresie miało miejsce sto czterdzieści jeden koronacji papie-

¹ Por. K. Wojtyła, *Kazanie wygłoszone w uroczystość koronacji obrazu Matki Bożej w Myślenicach, dnia 24 VIII 1969 r.*, Archiwum Archidiecezjalne w Krakowie.

skich w Polsce, z czego wynikałoby, że przedmiotem zainteresowania jest tyleż samo kazań koronacyjnych. Jednakże należy wyjaśnić, że dwadzieścia osiem z nich dokonał Jan Paweł II, podczas swych pielgrzymek do ojczyzny. Akt koronacji zazwyczaj miał miejsce pod koniec wielkiej celebrji, w czasie której kazanie było poświęcone tematowi wynikającemu z programu papieskiej pielgrzymki, a do samej koronacji papież zazwyczaj odnosił się w kilku zdaniach na zakończenie Mszy świętej, i w tych przypadkach nie można mówić o kazaniach koronacyjnych.

Koronacje obrazów, bądź figur Matki Bożej przekraczają swą rangą granice diecezji. Urastają one do wydarzenia Kościoła w Polsce i zapewne w jakiś sposób zaznaczają się w Kościele powszechnym (jeśli nie samym wydarzeniem koronacji, to w przypadku wielu sanktuariów przez późniejsze ich oddziaływanie)². Sam akt ukoronowania jest wydarzeniem długo oczekiwanym. Poprzedzają go starania o uzyskanie dekretu papieskiego zezwalającego na koronację, poświęcenie koron (zazwyczaj przez papieża) i wreszcie długi okres duchowych i organizacyjnych przygotowań do samej uroczystości. Uwieńczeniem przebytej drogi jest sama uroczystość koronacji. O jej przeprowadzenie w większości przypadków był proszony prymas Polski. Momentem kulminacyjnym po akcie koronacji jest nauczanie pasterskie zawarte w kazaniu koronacyjnym. Podczas sześćdziesięciu trzech koronacji główne kazania głosiłi: prymasi Polski (41 – prymas Wyszyński, 22 – prymas Glemp), kardynałowie (2 – kard. Wojtyła, 8 – kard. Macharski, 2 – kard. Gulbinowicz, 1 – kard. Jawierre, 1 – kard. Maida), nuncjusz apostolski (2 – abp Józef Kowalczyk), arcybiskupi (w tym 1 – K. Wojtyła jako arcybiskup, 16 – biskupi ordynariusze, 1 – biskup pomocniczy).

MARYJA NIEPOKALANA W KAZANIACH KORONACYJNYCH

Temat Niepokalanego Poczęcia nie cieszył się dużą popularnością u kanznodziei koronacyjnych. Mariologiczne *itinerarium* kazań koronacyjnych przebiega poprzez główne teksty biblijne czytań Mszy świętych koronacyj-

² Trzem koronacjom w Polsce w drugiej połowie XX wieku przewodniczyli hierarchowie spoza Episkopatu Polski: w 1994 roku we Wrocławiu – kard. Antonio M. Javierre; w 1996 w Myszkowie – Mrzygłodzie na zakończenie Międzynarodowego Kongresu Maryjno-Mariologicznego – legat papieski kard. Adam Maida; na koronację do Pasierbca (diecezja tarnowska) bp Józef Życiński zaprosił przedstawicieli Episkopatu Europy: abpa M. Vlka z Pragi, abpa Liszkę z Czeskich Budziejowic i bpa Franciszka Tondre ze Spiszu.

nych: *Protoewangelię* (Rdz 3, 15), zapowiadającą Niewiastę, której potomstwo zniażdży głowę węża; scenę o Zwiastowaniu; Nawiedzenie św. Elżbiety; cud w Kanie; testament Jezusa na Kalwarii; oczekiwanie wraz z apostołami w wieczerniku na Zesłanie Ducha Świętego; wizja Wielkiego Znak z *Apokalipsy* – „Niewiasty obleczonej w słońce” (Ap 12, 1). Te tematy stały się inspirowaniem kaznodziei. Okolice Uroczystości Niepokalanego Poczęcia (8 grudnia) nie są atrakcyjnym czasem do urządzania koronacji, obrazów, bądź figur. Jednak, w dwudziestu trzech kazaniach była mowa o Maryi Niepokalanej. A do tego trzeba dodać trzy kazania, w których zachęcano do oddania Niepokalanemu Sercu Maryi.

Prymas Wyszyński nie wspominał w swoich kazaniach o Maryi Niepokalanej, za wyjątkiem dwóch, w których zaznaczył, że na zakończenie trzeciej sesji Soboru Watykańskiego II papież ogłosił Maryję Matką Kościoła i Jej Niepokalanemu Sercu poświęcił cały rodzaj ludzki. Kard. Wojtyła w dwóch spośród trzech swoich kazań koronacyjnych nauczał o Niepokalanej, prymas Glemp i kard. Macharski w trzech, a ponadto inni kaznodzieje.

Wśród kazań mówiących o Niepokalanym Poczęciu są takie, które oddają prawdę o Maryi w sposób pozytywny – czyli podkreślają świętość Maryi, pełnię łask, którymi została obdarzona przez Boga oraz w sposób negatywny – gdy mowa jest o zachowaniu Maryi od grzechu. W roku milenijnym 1966 prymas Wyszyński zakończył kazanie modlitwą do Matki Bożej w następujących słowach: „Zdrowaś, któraś widziała Pana wstępującego na niebiosa w tym ciele, które otrzymał od Ciebie, Święta i Niepokalana”³. Podobne ujęcie prawdy o Niepokalanym Poczęciu znajdujemy w kazaniu prymasa Glempla: „[...] nie ma większej świętości nad Tę, którą Bóg wybrał jako Niepokalaną” (Ostrowąs, 1986)⁴.

Do grupy wypowiedzi, które wyrażają prawdę o Niepokalanym Poczęciu Maryi należą te, w których jest mowa o łasce, jakiej Bóg udzielił Maryi. Abp K. Wojtyła w roku 1966 mówił o Maryi, która nosiła w sobie piękno Ła-

³ S. Wyszyński, *Milenijne gody w Wiślicy – koronacja Madonny Łokietkowej. Podczas ‘Te Deum’ Tysiąclecia Diecezji Kieleckiej. Wiślica 17 VII Roku Milenijnego 1966*, w: tenże, *Kazania i przemówienia*, VI-VIII 1966 r. (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 24, s. 257-270.

⁴ J. Glemp, *Homilia prymasa Polski wygłoszona podczas uroczystości koronacji obrazu Matki Bożej [w Ostrowąsie 24 VIII 1986 r.]*, KDW 69(1986), s. 194-214.

⁵ K. Wojtyła, *Kazanie ks. kard. Karola Wojtyły wygłoszone w czasie koronacji figury Matki Bożej w Limanowej 11 IX 1966 r.*, w: tenże, *Kazania 1962-1978*. Kraków [b.r.w.], s. 116-123.

ski Bożej⁵. Trzy lata później w Myślenicach nauczał o podobieństwie Maryi do Boga właśnie przez łaskę⁶. Abp Tokarczuk w Radomyślu (diecezja sandomierska, 1991) użył w stosunku do Maryi określenia „Pełnia Łask”⁷. W wygłoszonym dwanaście lat wcześniej kazaniu w Lipinkach (diecezja rzeszowska) kaznodzieja nauczał zarówno o świętości Maryi, jak i o Jej obdarowaniu Bożą Łaską⁸. Czynił to w taki sposób, że słuchający wiedział, że Maryja jest Tą jedyną wyjątkową Osobą wśród ludzi, a świętość i łaska w Maryi dosięga nieskończoności. Bóg ogarnął Maryję, świętością, tak daleko, nauczał Arcybiskup, że gdyby więcej przyjęła tej świętości, przestałaby być człowiekiem. Maryja jest „pełna świętości”, bo przecież Ona wchodzi w najbliższy kontakt z Bogiem Niepojętym, Wszchemocnym, Najświętszym. W tym samym kazaniu możemy przeczytać, że Bóg obdarzył Ją niesłychanymi łaskami, które przewyższają wszelkie łaski i wszelkie dary, a wśród nich najważniejsze to: Niepokalane Poczucie i Pełnia Świętości. Kard. Wojtyła w Myślenicach (1969 r.) świętość Maryi, Jej podobieństwo do Boga wyraził za pomocą słów: najczystsza, najśliczniejsza, najmiłsza. Natomiast absolutną obcość w Niej wszystkiego co złe określił za pomocą słów: niepokalana, nienaruszona⁹.

Prawdę o Niepokalanym Poczuciu Maryi oddają w sposób negatywny, poprzez akcentowanie ustrzeżenia od grzechu Maryi, cztery kazania. W pierwszym z nich, abp Wojtyła nauczał o narodzeniu Maryi i przy tej okazji mówił, że Maryja narodziła się w sposób szczególny, bo bez zmyślenia grzechu pierworodnego¹⁰. Drugie kazanie, w którym zostały te słowa powtórzone przez prymasa Glempa, zostało wygłoszone w święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny¹¹. Najwięcej zaś uwagi zachowaniu Maryi od grzechu poświęcił abp

⁶ T e n ż e, *Kazanie wygłoszone w uroczystość koronacji obrazu Matki Bożej w Myślenicach, dnia 24 VIII 1969 r.*, Archiwum Archidiecezjalne w Krakowie.

⁷ I. T o k a r c z u k, *Kazanie abp Ignacego Tokarczuka podczas koronacji obrazu Matki Bożej Bolesnej w Radomyślu n/Sanem 15 IX 1991 r.* (rps). Tekst sporządzony przez autora pracy na podstawie rejestru kasyety video znajdującej się w Archiwum sanktuarium Matki Bożej w Radomyślu n. Sanem.

⁸ T e n ż e, *Kazanie ks. biskupa Ignacego Tokarczuka, ordynariusza diecezji przemyskiej, wygłoszone w czasie koronacji łaskami słynącej figury Matki Bożej w Lipinkach w dniu 17 VIII 1980 r.* (mps). Archiwum sanktuarium Matki Bożej w Lipinkach.

⁹ W o j t y ł a, *Kazanie wygłoszone w uroczystość koronacji obrazu Matki Bożej w Myślenicach.*

¹⁰ T e n ż e, *Kazanie ks. kard. Karola Wojtyły wygłoszone w czasie koronacji figury Matki Bożej w Limanowej*, s. 116-123.

¹¹ G l e m p, *Przekazicielka Bożej Miłości. Homilia podczas koronacji obrazu Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus, Krypno 8 IX 1985 r. kościół pod wezwaniem Narodzenia NMP.*, w: t e n ż e, *Nauczanie pasterskie 1985*, t. 4, Poznań 1989, s. 536-539.

Tokarczuk w swoich dwóch kazaniach, w Lipinkach i Radomyślu. Nauczanie z Radomyśla (1991 r.) było treściowo bardzo podobne do wcześniejszego z Lipinek (1980 r.). Arcybiskup Wniebowzięcie uważał za konsekwencje Niepokalanego Poczęcia. Nie mogło być, nauczał, konsekwencji, która przechodzi na każde ciało ludzkie, obarczone w mniejszym lub większym stopniu grzechem osobistym i równocześnie tym grzechem – spadkiem po naszych praojcach – grzechem pierworodnym¹².

Można też wskazać grupę kazań ukazujących Maryję Niepokalaną w planach Bożych. Kaznodzieje zwracali uwagę na Jej wybranie przez Boga, przygotowanie do specjalnej misji bycia Matką Syna Bożego. Najpełniejszy obraz Maryi w planach Bożych ukazał prymas Glemp w Skrzyńsku (1998 r.). Nauczał, że Maryja jest umieszczona nie tylko w tej historii, którą mierzy się pokoleniami, ale także w tej, która jest w zamysle Bożym i która owocuje planami Bożymi dla zbawienia człowieka. Niepokalane Poczęcie i Wniebowzięcie są na dwóch krańcach życia Maryi, w centrum umieścił Prymas Zwiastowanie¹³.

Warto zwrócić uwagę także na nauczanie kard. Macharskiego o Niepokalanej. Kazania wygłoszone w Wąwolnicy (1986 r.) podczas koronacji Matki Bożej Kazimierskiej z Kazimierza Dolnego i w Czernej (1988 r.) wyróżniają się oryginalnością wśród innych. Kardynał wskazuje, że w starotestamentalnym prorocztwie Eliasza w czasie klęski suszy w słowach „Oto obłok mały, jak dłoń człowieka, podnosi się z morza!” można dostrzec zapowiedź Niepokalanej. Prorocztwo to zinterpretował następująco: „I oto jest! Oto Maryja jak obłok. Dla kogoś kto nie widzi, choć patrzy i nie czuje, choć serce ma, to nic nie znaczący znak. Dla nas zapowiedź i spełnienie: Niepokalanie Poczęta – Maryja, Najświętsza Dziewica”. Ponadto kaznodzieja w sposób wyraźny łączył Niepokalane Poczęcie ze Zwiastowaniem. W Czernej mówił o łuku tęczy pomiędzy dostrzeżoną przez proroka zapowiedzią Niepokalanej a obecnością Jezusa w Zwiastowaniu¹⁴.

¹² Tokarczuk, *Kazanie ks. biskupa Ignacego Tokarczuka, ordynariusza diecezji przemyskiej, wygłoszone w czasie koronacji laskami słynącej figury Matki Bożej w Lipinkach*; tenże, *Kazanie abp Ignacego Tokarczuka podczas koronacji obrazu Matki Bożej Bolesnej w Radomyślu*.

¹³ Glemp, *Kazanie podczas uroczystości koronacji obrazu Matki Bożej Staroskrzyńskiej, Skrzyńsko, Msza św. polowa, 6 września 1998 r.*, Archiwum Sekretariatu Prymasa Polski.

¹⁴ F. Macharski, *Kazanie ks. kard. Franciszka Macharskiego wygłoszone w czasie koronacji Matki Bożej Kazimierskiej w Wąwolnicy 31 VIII 1986 r.*, WDL 60(1986), s. 203-212. Obraz Matki Bożej Kazimierskiej został ukoronowany w pobliskiej Wąwol-

Nie ulega wątpliwości, że Maryja jako jedyna została wybrana przez Boga i przygotowana, aby być Matką Syna Bożego. Abp Wojtyła (Limanowa, 1966 r.) zachowanie od grzechu i piękno łaski Bożej, jakie nosiła w sobie Maryja, uważał za znak Bożego wybrania¹⁵. Prymas Glemp nazywał Maryję „naczyniem niezwykłego wybrania”¹⁶. Abp Tokarczuk w swoich, już wspomnianych, kazaniach nauczał o wybraniu Maryi do specjalnego zadania, do którego Bóg musiał Ją przygotować w sposób szczególny, obdarzając przywilejem Niepokalanego Poczęcia. Ze świętości Maryi hierarcha ten wyprowadził dwa zadania dla Maryi: być Matką Bożą i Matką duchową całej ludzkości¹⁷. Jej świętość jest predyspozycją do macierzyństwa powszechnego¹⁸. Abp Tokarczuk jako jedyny umieścił Niepokalane Poczęcie Maryi w perspektywie zasług Jej Syna Jezusa Chrystusa, który miał zbawić całą ludzkość¹⁹. Poza tym, w prezentowanych kazaniach brak szerszego powiązania prawdy o Niepokalanym Poczęciu z tajemnicą Chrystusa. Są tylko krótkie wzmianki tego rodzaju, że Maryja była przygotowana przez Boga, by stała się godnym mieszkaniem dla Jego Syna lub inaczej, że wielkość i świętość Maryi płynie z wybrania na Matkę Zbawiciela. Jeden raz tylko zostały wspomniane przez prymasa Wyszyńskiego objawienia Maryi Niepokalanej w Lourdes²⁰, a św. Maksymilian Kolbe został nazwany rycerzem Niepokalanej²¹.

nicy na zakończenie odbywającego się tam kongresu mariologicznego. Tenże, *Kazanie podczas uroczystości koronacji obrazu Matki Bożej Szkaplerznej w Czernej 17 VII 1988 r.* (mps), Archiwum Archidiecezjalne w Krakowie.

¹⁵ Wojtyła, *Kazanie ks. kard. Karola Wojtyły wygłoszone w czasie koronacji figury Matki Bożej w Limanowej*, s.116-123.

¹⁶ Glemp, *Daj Panie, pokój naszym czasom. Homilia podczas koronacji obrazu Matki Bożej Cierpliwie Słuchającej, Rokitno, teren przy kościele pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., 18 czerwca 1989 r.*, Archiwum Sekretariatu Prymasa Polski.

¹⁷ Tokarczuk, *Kazanie ks. biskupa Ignacego Tokarczuka, ordynariusza diecezji przemyskiej, wygłoszone w czasie koronacji łaskami słynącej figury Matki Bożej w Lipinkach; tenże, Kazanie abp Ignacego Tokarczuka podczas koronacji obrazu Matki Bożej Bolesnej w Radomyślu.*

¹⁸ L. Melotti, *Maryja Matka żyjących, Niepokalanów* 1993, s. 164.

¹⁹ Tokarczuk, *Kazanie abp Ignacego Tokarczuka podczas koronacji obrazu Matki Bożej Bolesnej w Radomyślu.*

²⁰ Wyszyński, *Matka Boża w codziennym życiu ludzkim. Podczas koronacji obrazu Matki Bożej w Skalmierzycach, Skalmierzyce 4 IX 1966 r.*, w: tenże, *Kazania i przemówienia, IX-XII 1966 r.* (mps), t. 25, s. 31-44.

²¹ Tenże, *Pocieszycielka Ludu Wieluńskiego. Koronacja obrazu Matki Bożej. Wieluń, kolegiata 5 IX 1971 r.*, w: tenże, *Kazania i przemówienia, IX-XII 1971 r.* (mps), [Insty-

MARYJA NIEPOKALANA W TEOLOGII KAZAŃ KORONACYJNYCH

Jak już zostało powiedziane na początku poprzedniego punktu, kaznodzieje w nauczaniu o Matce Bożej trzymali się pewnych głównych tematów poddyktowanych czytaniem mszalnymi i to jest jedna z przyczyn rzadkiego przez nich podejmowania tematu Niepokalanego Poczęcia, a jeśli już mówili o Maryi Niepokalanej to nauczanie to nie zajmowało dużo miejsca. Są natomiast tematy wiążące się z tematem Niepokalanego Poczęcia i w jakiś sposób wskazujące na tę prawdę i do niej podprowadzające słuchacza. Do takich tematów należą: przywoływana przez kaznodziejów zapowiedź Niewiasty w Raju, której potomstwo zdepcze głowę węża, będącego symbolem zła i grzechu, następnie słowa z *Magnificat*, którymi Maryja wielbi Boga za to, że „uczynił Jej wielkie rzeczy” oraz apokaliptyczna wizja Wielkiego Znak – Niewiasty obleczonej w słońce, czy temat Duch Święty a Maryja, czy też Trójca Święta a Maryja.

Choć w kazaniach prymasa Wyszyńskiego brak nauczania o Niepokalanym Poczęciu, to kaznodzieja ten pięciokrotnie przywoływał biblijną scenę z raju (Leśna Podlaska 1963, Skalmierzyce 1966, Lubawa 1969, Smardzowice 1972, Biechowo 1976). Po grzechu pierworodnym Bóg zapowiedział Niewiastę. Prymas tym fragmentem z *Księgi Rodzaju* ukazał interpretację wyraźnie mariologiczną. W Lubawie (1969 r.) nauczał o Matce, której błogosławiony owoc zetrze głowę węża²². Z kolei w Leśnej Podlaskiej mówił o Niewieście, która zwycięży szatana i odniesie tryumf nad złem. Ową Niewiastą zwyciężającą szatana jest Maryja Niepokalana zachowana od wszelkiego grzechu, do której szatan nie miał dostępu²³. Scenę tę przywołał także bp Jerzy Ablewicz w Jodłowce (diecezja przemyska)²⁴. Prymas Wyszyński stosował także analogię mię-

tut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 38, s. 37-44; tenże, *Z pól żniwnych patrzymy w niebo. Koronacja obrazu Matki Bożej, Lutynia 13 VIII 1972 r.*, w: *Kazania i przemówienia*, V-VIII 1972 r. (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 40, s. 313-323.

²² Tenże, *Maryja – pomocnica Chrystusa, Kościoła i ludu Bożego. Podczas koronacji obrazu Matki Bożej, Lubawa 2 VII 1969 r.*, w: *Kazania i przemówienia*, I-VII 1969 r. (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 31, s. 495-504.

²³ Tenże, *Koronacja Królowej Ludu Podlaskiego, Leśna Podlaska 18 VIII 1963 r.*, w: *Kazania i przemówienia*, VIII-XII 1963 r. (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 15, s. 69-80.

²⁴ J. Ablewicz, *Kazanie wygłoszone w czasie koronacji obrazu Matki Bożej Pocieszenia w Jodłowce 31 VIII 1975 r.* (rps). Archiwum sanktuarium Matki Bożej w Jodłowce.

dzy Ewą i Adamem a Maryją i Chrystusem i nauczał, że tak jak przez dwoje na świat wszedł grzech, tak przez dwoje przychodzi odkupienie (Smardzowice 1972 r.)²⁵. Zapowiedź Niewiasty z rajy Prymas skomentował następującymi słowami: „dwojgu grzesznym i słabym ludziom ukazał dwoje świętych i mocnych, Boga człowieka i mocą Jego uświęconą Matkę”²⁶.

Jeśli chodzi o scenę Zwiastowania, choć bardzo często występuje ona w kazaniach koronacyjnych, to słowa anioła „Bądź pozdrowiona łaski pełna, Pan z Tobą” zacytował tylko jeden raz prymas Wyszyński²⁷. W pozostałych przypadkach kaznodzieje koncentrowali się na posłuszeństwie Maryi, Jej wierze, pokorze.

Podobnie rzecz ma się z pieśnią *Magnificat*, choć wiele razy kaznodzieje nawiązywali do tej pieśni Maryi, to tylko dwukrotnie prymas Wyszyński zwrócił uwagę na słowa: „Uczył mi wielkie rzeczy ten, który możliwy jest i święte Imię Jego”²⁸. Chodzi o poczęcie Syna Bożego, ale też wielką rzeczą jest to, że ten Syn Boży począł się z Niepokalanej swej Matki.

Wizja Wielkiego Znak u była pięciokrotnie przywoływana w kazaniach prymasa Wyszyńskiego i jeden raz przez abpa Józefa Michalika. Wielki Znak – Niewiasta była jednoznacznie utożsamiana z Maryją. W 1967 roku bezpośrednią inspiracją do przywoływania tej wizji przez prymasa Wyszyńskiego było ogłoszenie przez Pawła VI adhortacji *Signum Magnum*. W trzech kazaniach z tego roku nauczał prymas o Maryi jako wielkim znaku danym Kościołowi na Soborze Watykańskim II w tytule „Matka Kościoła”. Ale jeszcze bardziej podprowadzała słuchaczy do Niepokalanej interpretacja Wielkiego Znak u abpa Józefa Michalika, który w swoim kazaniu mówił o Niewieście oble-

²⁵ Wyszyński, *Homilia ks. prymasa Polski [wygłoszona w czasie koronacji Matki Bożej Smardzowickiej 27 VIII 1972 r.]*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 47(1972), s. 214-219.

²⁶ Tenże, *Związek Jezusa i Maryi w naszej Ojczyźnie i w Kościele. Podczas koronacji cudownego obrazu Matki Bożej Pocieszenia, Szamotuły, kolegiata 20 IX 1970 r.*, w: *Kazania i przemówienia, IX-XII 1970 r.* (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 35, s. 59-68.

²⁷ Tenże, *Myśmy przyszłością narodu! Ale jaką? Podczas koronacji cudownego obrazu Matki Bożej Pocieszenia, Czerwińsk 6 IX 1970 r.*, w: *Kazania i przemówienia, IX-XII 1970 r.* (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 35, s. 15-25.

²⁸ Tenże, *Podczas koronacji Matki Bożej Różańcowej, Wysokie Koło 18 VIII 1974 r.* (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 47, s. 82-91; tenże, *Błogosławiony owoc życia ludzkiego. Koronacja obrazu Matki Bożej, Patronki Ziemi Kutnowskiej, Głogowiec 14 IX 1975 r.*, w: *Kazania i przemówienia, VII-IX 1975 r.* (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 51, s. 177-188.

czonej w słońce, zwyciężającej szatana, która staje się znakiem dla Kościoła i naszego narodu²⁹.

Kolejnym tematem podejmowanym w kazaniach koronacyjnych, w którym można dopatrzeć się podstaw mówienia o Maryi Niepokalanej jest temat Ducha Świętego oraz Trójcy Świętej w relacji do Maryi. Dwa kazania wprost stwierdzają, że spośród ludzi po raz pierwszy Duch Święty zstąpił na Maryję. Tak nauczał prymas Wyszyński (Górka Klasztorna, 1965), a 30 lat później bp Kazimierz Ryczan (Wieliczka, 1985)³⁰. Prymas nazwał Maryję pierwszą osobą uświęconą przez Ducha, podkreślił, że Duch Święty zstąpił na Nią wcześniej niż na apostołów. W Smardzowicach stwierdził, że Maryja najbardziej ze zgromadzonych w wieczerniku doświadczyła Ducha Świętego i jako jedyna wiedziała już wtedy Kim On jest³¹. W nauczaniu prymasa Glempa ze Studzienicznej, Maryja zna Ducha Świętego, On jako pierwszy dotknął Ją swoją mocą³². Była nazywana Oblubienicą Ducha Świętego (prymas Glemp, abp Henryk Muszyński)³³, Tą którą Bóg dotknął swoją miłością (prymas Glemp)³⁴, „pełnią Ducha Świętego” i „świadkiem Jezusa” (bp Kazimierz Ryczan)³⁵, tą która „chodzi w mocy Ducha Świętego” (kard. Macharski)³⁶.

²⁹ J. Michalik, *Z Maryją na poszukiwanie drogi do ożywienia wiary. Homilia podczas uroczystości koronacji obrazu Matki Bożej Szkaplerznej (Tomaszów Lubelski 17 lipca 1994 r.)*, „Zamojski Informator Diecezjalny” 3(1994), s. 225-232.

³⁰ Wyszyński, *Koronacja obrazu Matki Bożej, Górka Klasztorna, 6 VI 1965 r.*, w: *Kazania i przemówienia, IV-VI 1965 r.* (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 20, s. 345-351; K. Ryczan, *Koronacja obrazu Matki Bożej Laskawej w Wieliczce, 4 VI 1995 r.*, „Notificaciones” 83(1995), s. 277-280.

³¹ Wyszyński, *Homilia ks. prymasa Polski wygłoszona w czasie koronacji Matki Bożej Smardzowickiej*, s. 214-219.

³² Glemp, *Szaniujemy naszą godność ludzi wierzących. Kazanie kard. Józefa Glempa, prymasa Polski podczas koronacji obrazu Matki Bożej Matki Kościoła, Studzieniczna 17 września 1995 r.*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” 85, 77(1995), s. 1046-1051.

³³ Tenże, *Maryja uczy święcić Dzień Pański. Homilia podczas uroczystości koronacji obrazu Matki Bożej, Plonka Kościelna teren przy kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła*, w: tenże, *Nauczanie pasterskie*, s. 447-451; tenże, *Przekazicielka Bożej Miłości*, s. 536-539. H. Muszyński, *Homilia wygłoszona przez abpa Henryka Muszyńskiego podczas koronacji obrazu Matki Bożej Kościerskiej 19 V 1998 r.*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej” 7(1998), s. 387-393.

³⁴ Glemp, *Przekazicielka Bożej Miłości*, s. 536-539.

³⁵ Ryczan, *Koronacja obrazu Matki Bożej Laskawej w Wieliczce*, s. 277-280.

³⁶ F. Macharski, *Kazanie na uroczystość koronacji cudownej figury Matki Bożej Fatimskiej u Księżki Salwatorianów [w Trzebini 13 IX 1997 r.]*, „Notificaciones” 85(1997), s. 249-251.

Oprócz powyższych relacji Maryi z Duchem Świętym, o Jej świętości od pierwszej chwili poczęcia przez całe Jej życie świadczą też Jej relacje z Trójcą Świętą. W kazaniach koronacyjnych występują odniesienia Maryi w kontekście Zwiastowania do całej Tajemnicy Trójcy Świętej. Prymas Wyszyński nazywał Maryję dziełem Trójcy Świętej, w tym samym kazaniu mówił o Niej, jako Tej, która odsłania obraz Trójcy Świętej³⁷. Podczas koronacji obrazu Matki Bożej Sejneńskiej „figury otwieranej” – odsłaniającej Tajemnicę Trójcy Świętej mówił, że w swoim wnętrzu Maryja posiada odtworzony obraz Trójcy Świętej³⁸. Dwie inne wypowiedzi prymasa Wyszyńskiego wskazują na „zażyłość” Maryi z Trójcą Świętą: Trójca Święta pochylała się nad Maryją w Nazarecie³⁹, i weszła w pewną zażyłość z Maryją (Smardzowice)⁴⁰.

Podsumowując należy powiedzieć, że choć kazania koronacyjne nie są podatnym gruntem do nauczania o Maryi Niepokalanej, a prawda o Niepokalanym Poczęciu tkwi w podtekście wielu interpretacji kaznodziejów koronacyjnych, to i tak można w nich znaleźć wiele, wyrażonych językiem pozytywnym i negatywnym, ujęć prawdy o Niepokalanym Poczęciu Maryi, Świętej, Pełnej Łask, wybranej przez Boga, zachowanej od grzechu i przez Niego w ten sposób przygotowanej do specjalnej misji bycia Matką Syna Bożego.

³⁷ W y s z y ń s k i, *Bydgoszcz Matce Pięknej Miłości. Podczas koronacji obrazu Matki Bożej Pięknej Miłości, Bydgoszcz 29 V Roku Milenijnego 1966 r.*, w: *Kazania i przemówienia*, III-V 1966 r. (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 23, s. 473-475.

³⁸ T e n ż e, *Maryja – ukształtowana przez Trójcę Świętą – wzorem dla nas. Koronacja Matki Bożej Sejneńskiej, Sejny 7 IX 1975 r.*, w: *Kazania i przemówienia*, VII-IX 1975 r. (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 51, s. 134-143.

³⁹ T e n ż e, *Bydgoszcz Matce Pięknej Miłości. Podczas koronacji obrazu Matki Bożej Pięknej Miłości, Bydgoszcz 29 V Roku Milenijnego 1966 r.*, w: *Kazania i przemówienia*, III-V 1966 r. (mps), [Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie], t. 23, s. 473-475.

⁴⁰ T e n ż e, *Homilia ks. prymasa Polski wygłoszona w czasie koronacji Matki Bożej Smardzowickiej*, s. 214-219.